

VUODEN 2024 TALOUSARVION LAADINTAOHJE

1 YLEISTÄ

Talousarvio on tärkein yksittäinen kunnan talouden ja toiminnan ohjauksen väline. Talousarvion laadintaohjeen on tarkoitus antaa konkreettisia ohjeita toimielimille talousarvion valmistelua varten. Kuntalain 110 §:n mukaan kunnanvaltuuston on ennen vuoden loppua hyväksyttävä talousarvio seuraavaa kalenterivuotta varten. Talousarvio ja -suunnitelma on laadittava siten, että kuntastrategia toteutuu ja edellytykset kunnan tehtävien hoitamiseen turvataan. Talousarviossa ja -suunnitelmassa hyväksytään kunnan ja kuntakonsernin toiminnan ja talouden tavoitteet. Vihdissä talousarviovuosi on ensimmäinen kolmevuotisesta taloussuunnitelmasta, joka on hyväksyttävä talousarvion yhteydessä. Investoinneista tehdään viisivuotissuunnitelma.

Vuoden 2024 talousarviossa tulee erityisesti kiinnittää huomiota talousarvion strategiaan tekoihin, joiden tulisi noudatella valtuuston 9.5.2022 § 24 hyväksymän kuntastrategian pääteemoja.

2 VALMISTELUAIKATAULU JA -OHJEISTUS

Kunnanhallitus antaa talousarviolle laadintaohjeen ja kehyksen **19.6.2023**. Kehys rajaa lautakuntien sekä kunnanhallituksen toimintamenojen enimmäismäärät ja toimintatuottojen vähimmäismäärät ulkoisesti. Kehykset ovat toimintakatteen osalta sitovat. Toimielimien tulee laatia kunnanhallituksen antaman kehyksen puitteissa, palvelukeskuksien johtajien johdolla, ehdotukset talousarvioksi ja käsitellä ne asianomaisessa toimielimessä. Keskusvaalilautakunnan ja kunnanvaltuuston osalta talousarvioesitykset valmistellaan kunnanhallituksen talousarvioesityksen yhteydessä.

Talousarvion yhteydessä tulee laatia myös:

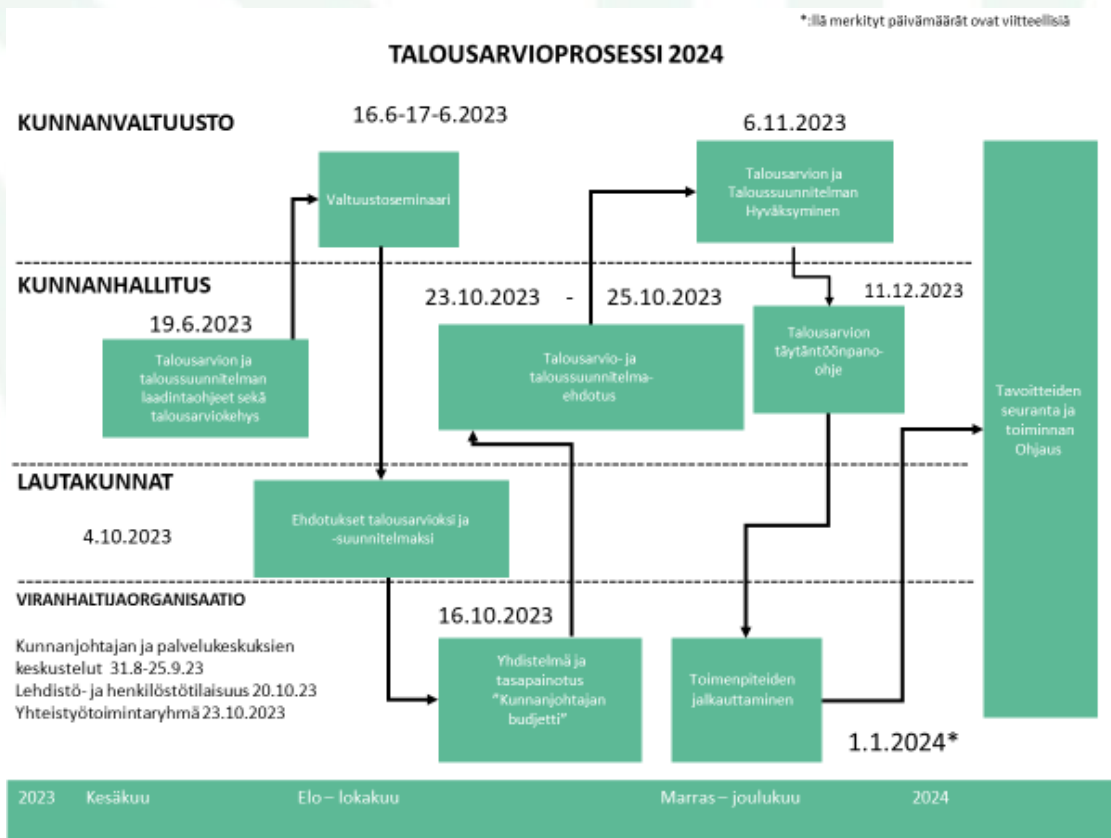
- taloussuunnitelma vuosille 2025–2026
- valtuuston strategiaa tavoitteita tukevat mitattavat toiminnalliset tavoitteet (teot, mittarit sekä lähtö- ja tavoitetasot, seurannan vastuuhenkilöt/-tahot)
- käyttötalousosan tekstit ja tunnusluvut (mm. yleisesittely, palvelutarve, nykyinen palvelujärjestelmä, palveluiden järjestämissuunnitelma)
- selvitys toimielimien investoinneista 2024-2028 ja niiden perustelut
- merkittävimmät toiminnan ja talouden onnistumiseen kohdistuvat riskit 2024 sekä tietoturvaan ja tietosuojaan liittyvät riskit 2024

- VIHTA-OHJELMA 2020-2023 taludentasapainotusohjelman kesken olevien toimenpiteiden jatkaminen ja aikaisemmin toteutumattomien sekä päättyneiden toimenpiteiden säästö- ja tuottopotentiaalin uudelleenarviointi

Näiden lisäksi talousarviossa huomioidaan sisäiset tulot ja sisäiset menot. Henkilöstöpalvelut valmistelevat talousarvioon kunnan koko henkilöstöä koskevan osuuden palvelukeskuksilta saatavan tiedon pohjalta.

Palvelukeskuksien tulee antaa tiedoksi lautakunnissa hyväksytyt talousarvioehdotuksensa sekä muu aiemmin mainittu materiaali osoitteeseen talouspalvelut@vihti.fi **viimeistään 4. lokakuuta 2023** Ennen lautakuntien päätöksentekoa tulee kunnanjohtajan ja keskuksien käydä keskustelut valmisteilla olevista lautakuntaehdotuksista. Investointeihin ja sisäiseen laskutukseen liittyvästä aikataulutuksesta määrätään ohjeessa myöhemmin erikseen.

Materiaalin saatuaan talouspalvelut kokoavat talousarvioehdotuksista yhteenvedon, josta laaditaan kunnanjohtajan johdolla tasapainotettu budjetti. Osana kunnanjohtajan budjetin laadintaan käydään keskuksien välillä kunnanjohtajan kanssa keskustelut **31.8 – 25.9**. Kunnanhallitus käsittelee kunnanjohtajan talousarvioehdotusta **23.10 – 25.10.2023** ja tekee talousarviosta ehdotuksen valtuustolle, joka tekee asiasta päätöksen marraskuussa.

Kuvio 1. Talousarvioprosessi 2024

PALKAT

Palvelukeskukset laativat vuoden 2024 henkilöstölistaukset ja toimittavat ne täydellisine palkka- ja työaikatietoineen osoitteeseen talouspalvelut@vihti.fi **19.6.2023 mennessä**. Talouspalvelut syöttävät tämän jälkeen vastaamansa keskuksen palkkatiedot budjetoitiohjelmaan **11.8.2023 mennessä**. Henkilöstöpalvelut vastaavat eläkemaksujen keskitetystä budjetoinnista. Palvelukeskuksien tulee tarkistaa syötetyt tiedot budjetoitiohjelmasta ja varmistaa tietojen oikeellisuus **31.8.2023 mennessä**. Henkilöstöpalvelut lähettävät palkkajärjestelmästä ajatut nykyiset henkilöstötiedot keskuksiin erillisestä pyynnöstä. Palvelukeskuksien tulee huomioida henkilöstökulujen budjetoinnissa keskitetysti syötettyjen palkkatietojen lisäksi mahdolliset kokouspalkkiot ja tuntipalkat.

TIETOHALLINTOON JA -TEKNIikkaAN LIITTYVÄT KULUT

Keskukset käyvät palvelukeskuksien johtajien johdolla läpi seuraavan vuoden it-hankintatarpeensa ja toimittavat tiedon ja perustelut talousjohtajalle **18.8.2023 mennessä**. It-tarpeiden kartoituksen jälkeen konsernipalveluiden johtoryhmä käsittelee ehdotetut it-hankinnat **elokuussa 2023**. Konsernipalveluiden johtoryhmän käsittelyssä priorisoidaan it-hankinnat tarpeellisuuden mukaan sekä arvioidaan henkilöstöresurssit hankkeiden toteuttamiseksi. Kunnan Tieralta ostettu tietohallintojohtaja resurssi, talousjohtaja ja Tieran it-palveluhenkilöstö tukevat tarvittaessa keskusten it-kustannusten arviointia.

Tietohallinnon osalta varataan keskitetysti konsernipalveluihin määrärahat tietohallinnon asiantuntijapalveluihin ja kunnan yhteisten it-palvelujen (esim. Tieran infra- ja tukipalvelujen sekä tietoliikenneyhteyksien) järjestämiseen. Muuten it-budjetoinnissa lähtökohtana on omistajavastuu: se jonka tarkoituksia jokin tietojärjestelmä tai laite palvelee, vastaa hankintojen, ylläpidon, päivitysten ym. kustannuksista ja budjetoinnista. Keskuksien budjetoimia it-kustannuksia voivat olla esimerkiksi pääte- ja oheislaitteet, ohjelmistolisenssit, monitoimilaitteiden vuokrat tai muiden omaa toimialaa koskettavien it-laitteiden ja -palvelujen hankinnat. Keskuksien it-hankinnat tulee tehdä kunnan sopimustoimittajilta.

Vuotta 2024 koskevat it-hankintojen määrärahat tulee olla selvillä ja päätettynä asianomaisessa toimielimessä muiden talousarvioehdotusten tavoin **4.10.2023 mennessä**.

SISÄINEN LASKUTUS

Sisäisten erien laskennasta vastaavat tilapalvelut ja ateria- ja puhdistuspalvelut. Sisäisten erien laskennan osalta tiedot tulee toimittaa talouspalveluihin **21.6.2023 mennessä**. Sisäisten laskutusperiaatteiden laadinnassa tulisi kiinnittää huomiota siihen, että laskutusperiaatteet sidotaan tasausmenettelyin toteutuneisiin kustannuksiin. Lisäksi periaatteista on hyvä

keskustella avoimesti keskuksien välillä, jotta mahdollisia väärinymmärryksiä ei synny. Sisäisen laskutuksen erät tulee olla syötettynä budjetoitiohjelmaan **18.8.2023 mennessä**.

INVESTOINNIT

Investointiraami koko kunnan investointimenoille vuodelle 2023 on 26 091 140. Kehyksen vuosikatteella ja investointiraamilla arvioituna rahoitusjäämä on negatiivinen noin 11,6 miljoonaa euroa. Tämä tarkoittaa, että rahoitusjäämä on katettava joko kunnan kassavaroin tai vieraalla pääomalla.

Yli 10 000 alv 0 % euron hankintoja, jotka tuottavat kunnalle tuloa tai ovat palvelutuotannon käytössä useamman tilikauden ajan, pidetään investointeina. Investointihankkeet käsitellään erikseen käyttötaloudesta. 10 000 euron hankintaraja perustuu kirjanpitolautakunnan kuntajaoston yleisohjeeseen kunnan ja kuntayhtymän suunnitelmanmukaisista poistoista. Ohjeen mukaan kunta voi kirjata hyödykkeestä aiheutuneen menon tilikauden kuluksi, mikäli hankintameno ennen rahoitusosuuden vähentämistä alittaa enintään 10 000 euroa (pienhankinta), eikä kirjaustavalla ole olennaista vaikutusta tilikauden tulokseen eikä taloudellisesta asemasta annettavaan kuvaan.

Irtaimen käyttöomaisuuden liittyvien investointien hankintamääräraha on tarkoitettu sellaisen irtaimen hankintaan, jonka käyttöikä on yli 3 vuotta ja hankintahinta yli 10 000 euroa. Jos hyödyke koostuu useasta eri komponentista, joiden yhteenlaskettu hankintameno ylittää hintarajan, niin sitä pidetään myös investointina. Tällaisia voi olla esimerkiksi kerralla hankittava hyödykeryhmä (mm. atk-laitteet) tai ensikertainen kalustaminen. Investointikohde ei kuitenkaan voi olla yhdistelmä useasta eri hyödykkeestä, jotka koskevat useita toimipisteitä (esimerkiksi usean eri koulun teknisen työn parantaminen). Poikkeuksen tekee kuitenkin, jos hankittava kohde on selkeä yksilöitävä hyödykeryhmä ja hyödykkeet hankitaan yhteisellä hankintapäätöksellä, joka kohdistuu useaan toimipisteeseen, joista yksi toimipiste on selvästi suurempi kuin muut.

Palvelukeskuksien johtajat valmistelevat rakentamiseen ja kunnostukseen liittyvät investointihankkeet tekniselle johtajalle **31.8.2023 mennessä**. Investointitiedot syötetään suoraan myös budjetoitijärjestelmään. **Budjetoitijärjestelmään syöttö edellyttää laskentatunnisteiden avaamisen, jonka takia investoinneista on tärkeää saada tieto myös osoitteeseen talouspalvelut@vihti.fi.** Investointihankkeissa on esitettävä perustelujen lisäksi mahdollisuudet valtionavustuksiin tai muihin vastaaviin tukiin. Tarveselvityksestä on käytävä ilmi investoinnin tarkoitus/tarve sekä kuvaus siitä tavoitellaanko investoinnilla palvelutuotannon määrän lisäystä, palvelukyvyyn parantamista vai tuotannon tehostamista. Lisäksi tarveselvityksestä on käytävä ilmi hankkeen kokonaiskustannus sekä arvio hankkeen toteutuksen myötä saatavasta euromääräisestä hyödystä.

Investointien realistisuutta tarkastellaan suunnittelu- ja toteutusresurssien investointiryhmässä, joka jaksottaa investointihankkeet taloussuunnittelukaudelle. Keskukset toimittavat toimielimissä hyväksytyt investoinnit talouspalveluihin. Muut irtaimeen omaiseen liittyvät investoinnit toimialat toimittavat vastaavineen selvityksineen lautakuntakäsittelyn jälkeen suoraan talouspalveluihin **4.10.2023 mennessä**. Tämän jälkeen kunnanjohtaja käy keskuksien kanssa läpi hyväksytyt investoinnit ja niitä käsitellään kunnan johtoryhmässä **10.10.2023** ennen kuin ne viedään kunnanjohtajan budjettiesityksenä kunnanhallitukseen.

VIHTA-OHJELMA

Talousarviokehys ja suunnitelmavuodet ovat arvioitu alijäämäiseksi. VIHTA-ohjelma 2020-2023 päättyy käynnissä olevaan toimintavuoteen. Ohjelmassa on kesken merkittyjä toimenpiteitä ja päättyneitä sekä ei toteutuneita toimenpiteitä. Toimenpiteiden saattamiseksi loppuun, on lautakunnittain käytävä talousarvioprosessin aikana lävitse toimielimen alaiset avoimna olevat toimenpiteet ja laatia suunnitelma euromääräisten tavoitteiden saavuttamiseksi. Arvioitu säästö- ja tuottopotentiali on pyrittävä löytämään uusilla toimenpiteillä katettavaksi niistä toimenpiteistä, jotka ovat ohjelman aikana merkitty toteutumattomiksi tai ovat keskeneräisiksi.

KUNTAKONSERNIN TALOUSSUUNNITELMAN KOKOAMINEN

Kuntakonsernin tytäryhteisöt toimittavat kunnanhallitukselle taloussuunnitelmaa koskevat esityksensä 4.10.2023 mennessä. Esityksien tulee sisältää:

- toiminnan ja talouden tavoitteet vuodelle 2024
  - myös toiminnallisia tavoitteita tulee käyttää
- alustava tulos- ja rahoituslaskelma vuodelle 2024
- selvitykset vuoden 2024 investoinneista ja lainatarpeesta. Samoin tulee esittää selvitykset toiminnan merkittävistä muutoksista.
- kuvaus talouden ja toiminnan muutoksista 2024-2026 sekä muut tarvittavat tiedot
- merkittävimmät toiminnan ja talouden onnistumiseen kohdistuvat riskit 2024 sekä tietoturvaan ja tietosuojaan liittyvät riskit 2024

Hyvän lopputuloksen ja sitoutumisen aikaansaamiseksi on tärkeää, että tavoiteasettelu lähtee alkuun tytäryhteisön hallituksesta ja toimivasta johdosta. Annettu aikataulu on kunnan taloussuunnitelman kannalta ehdottoman sitova, tämän jälkeen tehdyt esitykset eivät ehdi mukaan kunnanhallituksen käsittelyyn. Esitykset toimitetaan ensisijaisesti sähköpostin liitetiedostoina.

Talousjohtaja valmistelee tytäryhtiöille yhtenäisen täyttöpohjan, jonka hän välittää tytäryhtiöiden valvontahenkilöille, joiden tulee olla yhteydessä yhtiön johtoon pohjan täyttämiseksi.

3 LÄHTÖKOHTATIEDOT

Vuoden 2023 talousarviokehityksen lähtökohtana on toiminnan sopeuttaminen sosiaali- ja terveystalouden jälkeiseen elämään. Vuoden 2024 talousarvio on alijäämäinen johtuen yleisen kustannustasojen ja korkojen noususta. Tämän lisäksi kevään 2024 kunta-alan palkkaratkaisun palkankorotukset nostavat henkilöstömenoja. Tulorahoituksen puolella kunnallisverojen verotuksen vuoden 2022 verohäntien rytmihäiriö vuodelta 2024 hälvenee. Verohäntien rytmihäiriöllä tarkoitetaan, että vuoden 2022 verotulot tilittyivät vanhoilla jakoperusteilla vuodelle 2023. Vuoden 2024 jälkeen verohäntien vaikutus vähenee.

Kuntalain 110 §:n mukaan kunnan taloussuunnitelman on oltava tasapainossa tai ylijäämäinen enintään neljän vuoden pituisena suunnittelukautena, jos talousarvion laatimisvuoden taseeseen ei arvioida kertyvän ylijäämää. Jos taseen alijäämää ei saada katetuksi suunnittelukauden taloussuunnitelman yhteydessä, päätetään yksilöidyistä toimenpiteistä, joilla kattamaton alijäämä mainittuna ajanjaksona katetaan. Toimielinten tulee omissa talousarvioesityksissään ottaa kantaa koko taloussuunnittelukaudelle eli käyttötalouden osalta vuosille 2024–2026 ja investointien osalta vuosille 2024–2028.

Kunta, ulkoiset

PAINELASKELMAKEHIKKO (1000€)	TP 2021	TP 2022	TPE 2023	RAAMI 2024	TS 2025	TS 2026
Tuloslaskelmakehikko						
Toimintatuotot		17 333	17 391	17 106	17 032	15 594
Toimintakulut		-175 382	-85 399	-89 797	-92 752	-94 405
Valmistus omaan käyttöön		137	222	218	218	218
Toimintakate		-157 912	-67 786	-72 473	-75 502	-78 594
Verotulot		141 382	73 528	68 664	69 977	71 277
Valtionosuudet		36 048	20 393	17 642	19 947	20 518
Verorahoitus yhteensä (verot + vos)		177 430	93 921	86 306	89 924	91 795
Rahoitustuotot ja kulut, netto		34	-925	-957	-1 371	-1 443
Vuosikate		19 552	25 210	12 876	13 051	11 758
Poistot		11 080	12 985	13 686	13 979	13 750
Satunnaiset erät, netto		-264	0	0	0	0
Tilikauden tulos		8 208	12 225	-810	-928	-1 992

	TP 2022	TPE 2023	TS 2024	TS 2025	TS 2026
Toiminnan rahavirta	18 914	24 836	12 502	12 677	12 484
Investointien rahavirta	20 828	26 630	24 141	19 110	23 320
Rahoitusjäämä	-1 914	-1 794	-11 639	-6 433	-10 836
Bruttorehoitustarve	11 750	13 171	23 138	18 989	23 949
Lainakannan muutos (netto)	20 249	1 222	10 569	5 571	9 726
Taseen tunnusluvut	TPE 2022	TPE 2023	TS 2024	TS 2025	TS 2026
Kumulatiivinen ylij/alij.	12 637	16 419	28 831	28 211	27 472
Kumulatiivinen ylij/alij./as.	431	559	981	959	933
Lainakanta	112 895	114 117	124 687	130 257	139 983
Lainakanta/asukas	3 846	3 888	4 243	4 428	4 755
Lainakanta/verorahoitus	64 %	122 %	144 %	145 %	151 %

ULKOISET TOIMINTATUOTOT JA TOIMINTAKULUT

Toimielimet käsittelevät budjettia laatiessaan omat myynti-, maksu- ja muut tulonsa sekä tekevät niihin mahdolliset tarkastukset tulojen lisäämiseksi. Hintojen tarkistuksessa tulee ottaa huomioon palvelutuotannon suoritemäärän muutokset ja kustannustason kasvu. Inflaation on kehityksessä arvioitu olevan vuonna 2024 2,5 %.

Toimielimien tulee tarkastaa budjettia laatiessaan omat toimintakulunsa ja pyrkiä rajoittamaan niiden kasvua kaikilla mahdollisilla keinoilla laiminlyömättä kuitenkin määräysten (lakien/asetusten) asettamia velvollisuuksia. Tulojen ja menojen arvioinnissa on suotavaa tarkastaa kahden edellisen vuoden budjettitulut ja verrata toteutuneisiin lukuihin sekä mahdollisiin palvelutarpeiden muutoksiin. Tulot- ja menot on arvioitava mahdollisimman realistisesti peilaten edellisiin toteumiin ja tulevan vuoden kehitykseen niin, että vältetään sekä ali- että ylibudjetointi. Erityisesti päivitetyn kuntastrategian osalta on arvioitava resurssien jakautuminen toimielimen alaisessa toiminnassa sekä kuvata strategisilla tavoitteilla ja määrärahoihin tehdyillä jaoilla, miten toiminta saadaan vastaamaan strategian tahtotilan mukaista toimintaa taloussuunnittelukaudella kunnanhallituksen antaman kehityksen puitteissa.

Talousarviokehityksessä on henkilöstökulujen osalta huomioitu kevään kunta-alan palkkatkaisu talousarviovuodelle. On arvioitu, että kolmen vuoden sopimuskaudella (2022-2024) työvoimakustannukset nousevat korkoa korolle laskien keskimäärin 10,87 prosenttia. Vuonna 2023 kustannukset nousevat keskimäärin 3,99 prosenttia euroa ja vuonna 2024 nousua on vähintään keskimäärin 4,0

VIHDIN VESI

Vihdin vesihuoltolaitos toimii kirjanpidollisesti eriyttynä taseyksikkönä. Sitovina erinä vuonna 2024 ovat peruspääoman korko, joka euromääräisenä on 393 000 euroa ja ylijäämätavoite vähintään 400 000 euroa

4 TALOUSARVIOTIETOJEN SYÖTTÄMINEN

Euromääräiset käyttötalouden ja investointien talousarvioehdotukset syötetään tietokantaan budjetointiohjelmaa käyttäen **20.6.–4.10.2023**. Tiedot tulee syöttää vuosille 2024-2025 ja investointien osalta vuosille 2024-2028. Palvelukeskukset toimittavat listan käyttöoikeuksia tarvitsevista ihmisistä talouspalvelun sähköpostiosoitteeseen sekä avattavista uusista laskentatunnisteista vuodelle 2024 (esimerkiksi uudet investointikohteet). Ohjelman käyttöopastusta saa tarvittaessa talouspalveluista.

Budjetoinnin tukena on suositeltavaa käyttää aiempien vuosien tilitasolla olevia toteumatietoja, jotka ovat saatavissa kunnan intranetistä löytyvästä TANE-ohjelmasta, UDP-raportoinnista ja Raindance seurannasta. Sovellusten kautta on mahdollista hyödyntää vuosien 2017–2023 tilitietoja. Budjetointia tehtäessä tulee huomioida myös tiedossa olevat toimintaan kohdistuvat muutokset vuonna 2024, kustannustason muutos sekä mahdolliset muutokset kuntalaisille tuotettavissa palvelumäärissä. Budjetointiohjelmaan laadittava vuoden 2024 talousarvioehdotus ei saa ylittää kunnanhallituksen antamaa vuoden 2024 talousarvioraamia toimintakatteen osalta. Mikäli talousarvioraamista poiketaan, toimieliimen on laadittava siitä kirjallinen selvitys kunnanhallitukselle talousarvioesityksessään.

LISÄTIEDOT

Lisätietoja tarvittaessa antaa talousjohtaja Jere Laine sekä talouspalveluiden talousasiantuntijat